

Література:

1. Актуальні проблеми діяльності Пенсійного фонду України / О. І. Тулай// Проблеми економіки. – 2016. – № 1. – С. 132-139.
2. Балака Г. О. Адміністративно-правовий статус Пенсійного фонду України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Балака Ганна Олегівна. – Запоріжжя, 2015. – 221 с.
3. Звіт про роботу Пенсійного фонду України у 2015 році. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua/pfu/doccatalog/document?id=243697>.
4. Кириленко О. Інституційні основи державного пенсійного страхування в Україні / О. Кириленко, О. Петрушка // Журнал європейської економіки. – 2013. – Т. 12, № 1. – С. 79–95.
5. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/page5>.
6. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України: Постанова Кабінету Міністрів України, Положення від 23.07.2014 № 80. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF>.
7. Про Положення про Пенсійний фонд України: Президент України; Указ, Положення, Перелік від 06.04.2011 № 384/2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/384/2011>.
8. Шість основних нововведень 2017 року – що зміниться з 1 січня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/groshi/minimalka-3200-novi-pensiyi-ta-skorochennya-stipendiy-yak-zminitsya-zhittya-ukrayinciv-z-1-sichnya-857073.html>.

УДК 342.9

Болдін М.Я.,
аспірант Київського міжнародного університету

ДОСВІД ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ У ПІДТРИМЦІ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ ШЛЯХОМ РЕФІНАНСУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ США, КАНАДИ, ЯПОНІЇ ТА КНР)

У статті, на основі аналізу наукових поглядів вчених, досліджено досвід США, Канади, Японії та КНР у підтримці

банківських систем шляхом рефінансування. Наголошено, що практику не кожної із зазначених країн можна перейняти та застосувати на території нашої держави. Зазначено, що ефективним засобом підтримки банківської системи є зниження ставки рефінансування комерційних банків, що в свою чергу дозволить комерційним банкам знизити відсоткову ставку по споживчим кредитам, що в результаті сприятиме активізації кредитного ринку та збільшенню обігу грошових коштів в державі.

Ключові слова: досвід, США, Канада, Японія, КНР, банківська система, рефінансування, ліквідність.

В статье на основе анализа научных взглядов ученых, исследован опыт США, Канады, Японии и КНР в поддержке банковских систем путем рефинансирования. Отмечено, что практику не каждой из указанных стран можно перенять и применить на территории нашего государства. Отмечено, что эффективным средством поддержки банковской системы является снижение ставки рефинансирования коммерческих банков, что в свою очередь позволит коммерческим банкам снизить процентную ставку по потребительским кредитам, что в результате будет способствовать активизации кредитного рынка и увеличению оборачиваемости денежных средств в государстве.

Ключевые слова: опыт, США, Канада, Япония, КНР, банковская система, рефинансирование, ликвидность.

The article, based on an analysis of scientific views of scientists studied the experience of the United States, Canada, Japan and China to support the banking system by refinancing. Emphasized that the practice is not each of these countries can learn and apply in our country. It is noted that an effective means of maintaining the banking system is to reduce the refinancing rate for commercial banks, which in turn will allow commercial banks to lower interest rates on consumer loans, which as a result will boost the credit market and increased circulation of money in the state.

Keywords: Experience, USA, Canada, Japan, China, the banking system refinancing liquidity.

Постановка проблеми. Державне регулювання банківської сфери є одним з основних напрямів економічної політики держави. Банківському сектору порівняно з іншими галузями економіки надається пріоритетне значення, з огляду на те, що банківські установи акумулюють значні фінансові ресурси, необхідні для економічного зростання, а також є посередниками стосовно економіки. Сучасний розвиток фінансової системи характеризується наявністю механізмів та інструментів регулювання з боку держави. Одним із таких ключових інструментів, які використовує НБУ для підтримки банківської системи України, є рефінансування. Саме тому, в сучасних умовах, коли банківська система нашої держави перебуває у кризовому стані, особливої актуальності набувають дослідження присвячені вдосконаленню механізмів рефінансування. Досягнення зазначеної мети є неможливим без вивчення позитивного зарубіжного досвіду розвинених країн світу у зазначеній сфері. Зокрема, особливої уваги, на наше переконання, заслуговує досвід США, Канади, Японії та КНР.

Аналіз дослідження даної проблеми. Зарубіжний досвід у підтримці банківських систем країн світу досліджували у своїх працях такі вчені, як: І. Грицяк, Л. Шереметьєва, В. Корнєєв, О. Барановський, І. Лютий, В. Міщенко, С. Науменкова, Т. Ковальчук, Я. Жаліло, А. Чухно О. Оржель, К. Баранцева, М. Чулаєвська, Ю. Мельник та інші. Однак, недостатньо уваги, на нашу думку, приділялось дослідженню досвіду таких провідних країн світу як США, Канада, Японія та КНР.

Саме тому **метою статті є:** розглянути досвід США, Канади, Японії та КНР у підтримці банківських систем шляхом рефінансування.

Виклад основного матеріалу. У побудові та організації банківської системи США є ряд особливостей, і вона не має єдиної державної політики регулювання банківської діяльності. Крім того, спостерігається тенденція послаблення регулювання і контролю з боку держави і федеральних банків за діяльністю комерційних банків. Функції Центрального банку США виконує Федеральна резервна система (ФРС), яка утворена Конгресом США у 1913 р. з метою забезпечення ефективності функціонування економічної системи в країні і посилення

нагляду за банківською системою. Федеральна резервна система є робочим органом Конгресу США і не підпорядковується виконавчій владі [1]. ФРС США виконує такі основні функції, зокрема: 1) здійснення впливу на пропозицію грошей та кредиту; 2) регулювання діяльності та нагляд за фінансовими інституціями; 3) роль банківського та фінансового представника держави; 4) пропозиція платіжних послуг громадянам через депозитні установи [2, с.23]. Зазначимо, що Конгрес США не має безпосереднього впливу на ФРС і не може давати їй конкретні вказівки. Однак Рада керуючих ФРС має узгоджувати свої дії з політикою президентської адміністрації та Конгресу США [1].

Важливо підкреслити, що стан банківської системи США і політика ФРС мають не тільки національне значення для США. ФРС і банківський сектор США в сучасних умовах є основною ланкою фінансової глобалізації та роблять безпосередній вплив на банківські та фінансові системи інших країн. Це пов'язано не тільки з фінансовою потужністю цих структур, а в першу чергу з тим, що ФРС – емітент національної валюти США – долара, яка, в свою чергу, є головною валютою міжнародної ліквідності, основною валютою міжнародних розрахунків у світовій торгівлі. Долар займає основне місце в структурі валютних резервів центральних банків всіх країн [3, с. 267]. Обсяг емісії долара з боку ФРС вже давно визначається не потребами економіки США, а потребами світової економіки в засобах розрахунку і платежу, потребами центральних банків для регулювання валютних курсів своїх національних грошових одиниць, потребами урядів різних країн у валютних резервах. Тому політика ФРС, спрямована на збереження домінуючого положення долара у світовій валютній системі, має велике значення для банківських і фінансових систем практично всіх країн світу [3, с. 267].

В рамках нашого дослідження слід зазначити, що Федеральні резервні банки США такий інструмент підтримки банківської системи, як рефінансування, використовують неактивно. Про це свідчить певною мірою той факт, що заборгованість за наданими кредитами становить в активах консолідованого балансу Федеральних резервних банків США

менше 1%. Такий підхід пояснюється добре розвинутим ринком цінних паперів у США й у зв'язку з цим застосуванням такого інструменту грошово-кредитної політики, як політика операцій на відкритому ринку [4]. Характеризуючи існуючу систему рефінансування в США, необхідно зауважити, що в своєму теперішньому стані вона функціонує порівняно недовго, адже відбулися певні зміни у даній системі на початку 2003 року. Зараз вона дещо наблизилась до європейської системи рефінансування [5 с. 289].

У США ставка рефінансування називається обліковою ставкою і є одним з основних інструментів Федеральної Резервної Системи, за допомогою якого вона контролює діяльність найбільших фінансових установ і визначає національну грошово-кредитну політику. Облікова ставка - це відсоток, який фінансовий інститут повинен платити за те, щоб зайняти резервні кошти у свого регіонального Федерального Резервного банку [6]. Наприкінці 2016 року Федеральна резервна система США підвищила ставку рефінансування на 25 базових пунктів – до 0,5-0,75 відсотків річних. Таке підвищення стало другим із 2015 року (тоді підвищення також склало 25 пунктів). Зауважимо, що результатом цього рішення може стати підвищення вартості запозичення для американських компаній і споживачів, що в свою чергу значним чином може здійснити негативний вплив на всю світову економіку. Деякі аналітики зазначають, що таке підвищення може призвести до нової світової фінансової кризи.

Ще одна країна Північної Америки, досвід якої ми розглянемо в рамках представлено наукового дослідження є Канада. Такий вибір обґрунтовується тим, що банківська система Канади займає перше місце у світі за показниками стабільності. За оцінкою Всесвітнього економічного форуму, вона є однією з найбільш конкурентоспроможних, за оцінками Асоціації канадських банкірів – однією із найефективніших і найнадійніших банківських систем світу. Вона включає: канадські банки, 54 кредитні організації, 8211 банківських філій [7; 8, с. 21]. Крім того, за даними МВФ, банківська система Канади є найбільш концентрованою в порівнянні з аналогічними системами промислово розвинутих країн світу:

понад 90% активів банківської системи припадає на шість найбільших банків Канади, на які, за даними Департаменту фінансів Канади, припадає понад 70% усіх депозитів [9; 8, с. 21].

Стабільність канадської банківської системи багато в чому завдячує ефективній діяльності банку Канади. Основними завданнями діяльності центрального Банку є: збереження низького і стабільного рівня інфляції (в межах 1-3%); збереження надійності національної валюти; збереження фінансової стабільності; управління коштами держави і її державним боргом; реалізація грошово-кредитної політики для збереження довіри ринку до вартості канадських грошей; випуск і розподіл канадських банківських білетів; контроль за ставкою рефінансування; управління золотовалютними резервами; емісія ощадних сертифікатів Канади [10]. Однак, слід зазначити, що основною метою грошово-кредитної політики Банку Канади є підтримання стабільності канадського долара, що перш за все передбачає утримання інфляції на низькому рівні. Контроль за інфляційними процесами є пріоритетною ціллю грошово-кредитної політики Канади, оскільки інфляція негативно впливає на всі економічні показники. А забезпечення її на низькому та стабільному рівні стимулює довгострокові інвестиції, що, в свою чергу, сприяє зростанню ВВП, створенню нових робочих місць та загальному підвищенню рівня життя населення [11, с. 95]

Одним із інструментів, який банк Канади активно використовує задля забезпечення стабільності банківської системи є рефінансування. Цікавою особливістю рефінансування банків Канади є те, що з 1980 р. в цій країні облікова банківська ставка щотижня автоматично змінюється на 0,25 % від визначеної на останніх торгах середньої ставки процента за тримісячним скарбничим вексям. Однак, в останні декілька років банк Канади був вимушений піти на більш радикальні кроки, зокрема ставка рефінансування була знижена до 0,5%. Зазначене було обумовлено різким падінням канадського долару. Отже, основною особливістю рефінансування в Канаді є те, що відсоткова ставка (цільова ставка рефінансування) змінюється кожний день, але лише у певних межах. Зазначена ставка значною мірою відображається

на діяльності банків Канади, та на курсі канадського долара зокрема.

Особливістю банківської системи Японії, на відміну від розвитку банківських систем інших країн з ринковою економікою, є те, що вона історично була одним із основних інструментів формування сучасної структури економіки. Історія розвитку банківської системи Японії сягає багатьох століть. Так, виникнення перших банків у Японії відносять до XVII століття. Це було зумовлено необхідністю обслуговування банківським капіталом торгівлі, яка розвивалася на той час, промисловості та сільського господарства [12, с. 195]. Надійність банківської системи Японії обумовлюється тим, що цій державі класилася найбільш досконала система кредитування всіх форм бізнесу під найнижчий в світі відсоток, що є чинником низької ціни притягасться з боку капіталу і ціни капіталу в цілому. Система гарантування банківських вкладів, створена в 1971 р, також є однією з найбільш розвинених. Дві третини статутного капіталу Корпорації з гарантування банківських вкладів належить Банку Японії і уряду, одна третина – банкам, що входять в систему [13].

В рамках представленого наукового дослідження слід зазначити, що в міру розвитку процесу лібералізації на ринку позикових капіталів тенденція до рефінансування банків Японії, шляхом надання кредитів банкам, значно падає. В свою чергу, падіння ролі кредитів, що надаються Банком Японії поступова призводить до збільшення гнучкості ставки рефінансування, а також її постійного зниження. Зміна облікової ставки практикувалося Банком Японії протягом усього післявоєнного періоду, але до 73 року воно лише виконувало функції індикатора напрямку політики Банку Японії, так як, навіть коли ця ставка підвищуються, вона залишалася найнижчою по кредитах в японській економіці [14]. Важливим кроком у розвитку рефінансування, як інструменту підтримки банківської системи Японії стало те, що наприкінці 2016 та початку 2017 року ставка рефінансування стала від'ємною і становить -0,1%. Крім того, була скорочена депозитна ставка до негативних значень робить не вигідним для банків розміщення коштів на рахунках Центробанку - замість того щоб отримувати дохід,

вони змушені платити регулятору. Передбачається, що в такому разі кошти, замість того щоб поступати на рахунки центрального банку Японії, будуть інвестовані в економіку [15]. Зазначені кроки призвели до того, що ієна подешевшала по відношенню до долара. Крім того, знизилася вартість обслуговування 10-річних японських держоблігацій. Як результат, місцевий фондовий ринок відреагував на новини зростанням. Таким чином, Японія є яскравим прикладом того, що ефективне управління рефінансуванням, може стати важливою запорукою стабільності банківської системи та економіки держави взагалі.

І остання країна, якій ми хотіли б приділити увагу в контексті нашого дослідження є Китайська Народна Республіка, адже зазначена країна протягом останнього десятиліття досягла значних успіхів у розвитку економіки. Зазначимо, що останнім часом банківська система Китаю зазнала низки серйозних змін. На чолі всієї галузі відтепер знаходиться Народний банк Китаю (НБК), що виконує роль Центрального банку. Його функція визначалася, як проведення «під загальним керівництвом Держради КНР» самостійної кредитно-грошової політики з метою стабілізації національної валюти. За ним ідуть три банки, що здійснюють безприбуткове кредитування програм у рамках проведеної державою політики розвитку галузей і регіонів; чотири державні спеціалізовані банки і чотирнадцять комерційних банків [16, с. 32].

Для забезпечення економічного зростання країни і підтримки стабільного курсу національної валюти, як емісійний інститут Народний банк Китаю несе повну відповідальність за друкування і випуск в обіг національної грошової одиниці - юанів. Проте, зазначає М.І. Федоренко, на відміну від ринкових банківських систем, НБК жорстко підлеглий Держраді Китаю і всі найважливіші рішення у області грошово-кредитної політики ухвалюються лише з його схвалення. НБК формує грошову політику і представляє на схвалення Держради пропозиції у області регулювання грошової маси, валютного курсу і процентних ставок, які, як правило, приймаються. За заявою голови Народного банку Китаю, рішення по встановленню процентних ставок ухвалюються їм одноосібно [17, с. 105].

Теоретично, продовжує автор, держава встановлює значні маржі між ставками за кредитами і депозитами, що у принципі повинне забезпечувати банкам солідний прибуток і мінімізацію процентних ризиків, проте розмежування кредитів по цілях і термінах, а також відсутність у державних підприємств стимулів до отримання прибутку ведуть до погіршення якості кредитних портфелів банків і швидкому зростанню дебіторської заборгованості. В результаті НБК був навіть вимушений створити спеціальний компенсаційний фонд для надання допомоги держбанкам, що надають держпідприємствам пільгові кредити [17, с. 105].

Таким чином, величезний розмір китайської банківської системи показник зростання залежності китайської економіки від банківського фінансування, які поглиблюють неефективним розподілом ресурсів і величезними кредитними ризиками. банківська система КНР створила світовий прецедент поєднання адміністративної та ринкової систем. Зважаючи на швидкі темпи економічного росту, постійне нарощення золотовалютних резервів, зміцнення юаня, та світове лідерство Китаю, можна сказати, що така банківська система відповідає політичній та економічній ситуації в країні, та підтримує парадигму адміністративно-ринкової системи державного устрою країни [17].

Висновки. Узагальнюючи досвід країн світу, що були вказані нами у даному науковому дослідженні, необхідно зазначити, що практику не кожної з них можна перейняти та застосувати на території нашої держави. Це пов'язано із тим, що по-перше, більшість із цих країн мають багату історію становлення та розвитку їх банківської системи; по-друге, їх фінансові системи є більш розвиненими та стабільними. Однак, деякі позитивні моменти все ж таки можливо використати в Україні. Зокрема, на наше переконання, ефективним засобом підтримки банківської системи є зниження ставки рефінансування комерційних банків. Нагадаємо, що станом на квітень 2017 року ставка рефінансування в Україні становить 14%, що у порівнянні із розвинутими країнами світу є дуже великим показником. Звісно, зменшення відсоткової ставки повинно бути поступовим. Зазначене, на наше переконання,

дозволить позитивно вплинути не лише на розвиток банківської системи України, а й на благополуччя кожного окремого громадянина і всієї економіки держави взагалі. Адже, зниження ставки рефінансування, дозволить комерційним банкам знизити відсоткову ставку по споживчим кредитам, що в свою чергу сприятиме активізації кредитного ринку та збільшенню обігу грошових коштів в державі. Також, можливим на нашу думку є спрощення умов та вимог щодо рефінансування, яке надається комерційним банкам, що дозволить НБУ активніше використовувати інструмент рефінансування задля забезпечення стабільної діяльності банків України, а також всієї економіки держави взагалі.

Література:

1. Костюченко О.А. Банківське право: Підручник / 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Атіка, 2011. – 376 с.
2. Буряк О. П. Банківська система США / О. П. Буряк // Сталий розвиток економіки. – 2015. – № 1. – С. 233-238.
3. Катасонов В. Ю. Гроші, кредит, банки: підручник і практикум для академічного бакалаврату / під ред. В. Ю. Катасонова, В. П. Биткова. – 2-е изд., перероб, і дод. – М.: Видавництво Юрайт, 2015. – 499 с. – Серія: Бакалавр. Академічний курс.
4. Національний банк і грошово-кредитна політика: Підручник / За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза та канд. екон. наук, доц. М. Ф. Пуховкіної. — К.: КНЕУ, 1999. — 368 с.
5. Кузьмак О. М. Забезпечення стійкості банківської системи шляхом рефінансування / О. М. Кузьмак // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. - 2010. - Вип. 13. - С. 287-294.
6. Деньги, банки и денежно-кредитная политика / Эдвин Дж. Долан. 1998 г.
7. Banks Operating in Canada. 14 July 2015 [Electronic resource] // Canadian Bankers Association. – Retrieved from : <http://www.cba.ca/en/component/content/category/61-banks-operating-in-canada>
8. Євтух Л. Б. Світовий досвід забезпечення стабільності банківської системи / Л. Б. Євтух, І. М. Швед // Вісник Університету банківської справи. - 2016. - № 1-2. - С. 18–23.
9. Банковская система Канады. 28.09.2015 [Электронный ресурс] // Stark Project Group. Информационный портал. – Режим доступа : <http://starkproject.com/banking/bankovskaya-sistema-kanady.html>.

10. Герасимчук З.В. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : навчальний посібник / З. В. Герасимчук, Н. І. Корецька, Н. С. Різник, В. Л. Галушак. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 572 с.

11. Побережна Н. М. Зарубіжний досвід грошово-кредитної політики та особливості застосування деяких аспектів банківської системи в Україні / Н. М. Побережна, А. С. Колесніченко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – Вип. 2. – С. 92-97

12. Мельник П.В., Тарангул Л. Л., Гордей О. Д. Банківські системи зарубіжних країн: підручник. – К.: Алерта, Центр учбової літератури, 2010. - 586 с.

13. Катасонов В. Ю. Гроші, кредит, банки: підручник і практикум для академічного бакалаврату / під ред. В. Ю. Катасонова, В. П. Биткова. - 2-е изд., перероб, і дод. – М.: Видавництво Юрайт, 2015. – 499 с. – Серія: Бакалавр. Академічний курс.

14. Белотелова Н.П., Белотелова Ж.С. Деньги, кредит, банки: Учебник.- М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2009. - 484 с.

15. Банк Японии ввел отрицательную процентную ставку / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.rbc.ru/finances/29/01/2016/56aaf54b9a79471b775fe329>

16. Пожидаєва О. Банки розвитку у фінансовій системі Китаю / О. Пожидаєва // Фінансовий ринок України. – 2007. – № 2. – С. 31–33.

17. Федоренко М.І. Порівняльна характеристика банківської системи КНР з банківськими системами світу / М.І. Федоренко // Культура народів Причорномор'я. Научний журнал. – 2008. – № 147. – С. 104 – 107.

УДК 342.9

Гілін Є.О.,

аспірант Київського міжнародного університету

ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У статті на основі аналізу наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства України, визначено теоретичні підходи щодо тлумачення таких понять, як: «місцеве